

ZGODBA VIDE STOPAR Dolenje pri Radomljah

Dopoldne 10. januarja 1944 smo spodaj na cesti opazili avtomobil, v katerem so bili gestapovci. Vozil je zelo počasi in verjetno je v njem sedel izdajalec in kazal hiše, ki jih sicer s ceste ni bilo videti. Ob devetih zvečer, ko smo ležali, a še nismo spali, so v bližini zaregljale strojnice, brzostrelke in drugo orožje. Napadli so Goleževo hišo, v kateri so imeli terenci sestanek. Potem je orožje utihnilo. Slišala sem butanje pri sosesu in kako so jih prosili milosti. Spet streljanje in vmes trkanje na naša vrata. Mož je odprl in se pomaknil v vežo. Marička je prišla Mihca, jaz pa sem bosa stala pri zadnjih vratih. V vseh hišah smo namerno že prej pokvarili električno napeljavo za primer takšnega nočnega obiska, a nam ni nič pomagalo. Plameni naše in sosednjih hiš so že osvetljevali okolico. Slamnatih streh ni bilo težko zažgati.

Povelje "Marš ven!" je bilo namenjeno možu. Šele zdaj sem razumela, da nas bodo pobili. Obrnila sem se, odprla zadnja vrata. Trije strelj v zadnjico so me vrgli skozi vrata na stran, kjer je bila strmina in na njej prav pod hišo ozka grapa. Ranjena sem obležala na betonu pred svinjakom. Iz sosedove hiše sem še vedno slišala prošnje za milost. V naši je bilo vse tiho, slišala se je le nemška govorica. Skušala sem vstati. Pred svinjakom smo imeli leseno stranišče. Tja nisem mogla. Med straniščem in hišo je bil lesen opaž, iz katerega sem iztrgala deske, šla skozi ter tam nekaj časa čepela in molila. Vsa sem bila krvava. Zavlekla sem se v grapo pod hišo in obležala v omedlevici. Dolgo ne, kajti sicer bi zmrznila v mrzli januarski noči. Oblečena sem bila samo do pasu, spodaj le v spodnjem krilu. Bosa sem se privlekla do sestre Pavle, kjer so mi pomagali.

Naslednji dan so v požgani hiši našli ožgane ostanke moža Miha, njegove sestre Maričke in malega Mihca, katerega nedotaknjeno srce še danes počiva na pokopališču v Rovah.

Sara Košak, 4. g

NOVO MESTO, 14. FEBRUARJA 1944

Grozoedjstvom z nemške strani ni videti konca. Ravno danes so ustrelili še enega aktivista OF, železničarja Antona Čampo iz Cegelnice pri Novem mestu. Sledila je mobilizacija vseh mladih fantov med 14. in 26. letom za gradnjo bunkerjev, s katerimi so Nemci partizanom želeli preprečiti vdor v mesto. Še kar me mrazi ob spominu na otroke, ki so jih Nemci s silo prisilili v delo, ki so ga morali opravljati v nečloveških pogojih. Lačni in premraženi. V njih sem za trenutek zagledal svojega sina ali hčerko, ki ju bom morda nekega dne imel. Prisegel sem si, da ne bom dovolil, da bi moji otroci kadarkoli čutili strah in pomanjkanje, v katerem živimo sedaj.

Zjutraj je prišlo pismo, ki sem ga tako dolgo čakal. V njem mi je moja draga Neža sporočala, da je z njo in najinim otrokom vse v redu, prav tako z mojo družino. Po tem, ko smo se ločili, so jih zajeli Nemci in jih držali v ujetništvu več kot mesec dni, nato pa jim je zgolj gola sreča pomagala, da jim je uspelo pobegniti. Naslednja dva meseca so preživeli v skrivanju pred okupatorji, sredi januarja, ko so verjeli, da je najhujša nevarnost že za njimi, pa so se odpravili naprej proti Ločni, kamor so prispeli 31. januarja. Mati je po napornem potovanju za več dni obležala, vendar se je njeno stanje med Nežinim pisanjem že izboljševalo, tako da lahko verjamem, da je sedaj že popolnoma pri močeh. Živim le še za dan, ko jih bom lahko ponovno videl.

Anamika Bučar, 4. g

ČRNI BRATJE Intervju o mojem pradedku

V letu 1930 je na območju Primorske nastala tajna narodnoobrambna antifašistična družčina mladih upornikov Črni bratje. Leto 1930 je bilo namreč za primorske Slovence čas najhujšega preganjanja in odpora proti genocidu, ki ga je izvajala Italija. Zaradi fašistične oblasti v Italiji je bilo prepovedano vse, kar je bilo slovensko. Prepovedan je bil slovenski tisk, ukinjena so bila slovenska društva, preganjano slovensko petje, slovenske knjige so bile požgane, slovenski jezik je bilo prepovedano uporabljati v javnosti. Društvo Črni bratje je sicer delovalo le od

septembra do decembra, a kljub temu ni bilo nikoli pozabljeno. Več kot to, o njem je France Bevč napisal tudi povest, posnet je bil tudi istoimenski flm, sama pa sem v knjižnici našla še knjigo Mire Cenčič Resnična zgodba o družnici Črni bratje, v kateri so opisani družbene in politične razmere na Primorskem, delovanje družčine, njeni člani, njeno odkritje itd. Po pogovoru z mojo babico Hildegardo Mijatović sem izvedela, da je bil v tem društvu tudi moj pradedek Rudolf Munih. Zaradi sodelovanja s Črnimi brati je bil zajet in kasneje poslan v taborišče. Njegova zgodba je zapisana tudi v knjigi Mire Cenčič. Babica je bila sicer v času vojne še zelo majhna in se je zato ne spominja, je pa izvedela od svoje mame, kaj se je dogajalo z njenim očetom. O tem in o življenju brez očeta sem z njo 12. 12. 2014 naredila tudi intervju.

Hildegarda Mijatović je bila rojena v Podbrdu, majhni vasiči blizu Bohinjske Bistrice, kjer še danes živi. Z mamo Ivanko, očetom Rudolfom in bratom Jurijem so na začetku bili kar premožni. "Imeli smo veliko hišo. Spodaj je oče, ki je bil krojač, šival. Mama je vedno govorila, kako lepo bi nam bilo, če bi bil tata še živ. Njegovi starši so bili kar premožni, saj vidiš, kakšno hišo smo imeli za tiste čase."

O očetu vem samo to, kar mi je povedala mama. O tem pa je zelo težko govorila, mogoče je bratu zaupala več, ker je bil moški. Povedala pa mi je, kako so ga zaprli, ker je delal v organizaciji Črni bratje in da ga je zadnjikrat, ko je nesel pošto gor v gozd, tam čakala zaseda in so ga ujeli. "Veš, to ga je nekdó izdal, ampak ne bomo nikoli izvedeli kdo." In potem mi je povedala še, kako je bil zaprt najprej v Gorici, pa so ga čez čas spustili domov, pa so ga spet zaprli v Trstu in na koncu je bil v taborišču Dachau. Mama je izvedela, da je tudi tam delal kot krojač. Povedala mi je, da so jih veliko preteпали, tudi že tukaj v Gorici. No in potem, ko so prišli Američani, je bil še živ, ampak je na poti domov od izčrpanosti umrl. Pokopan je v Dachauu, brat je bil enkrat tam, jaz nisem bila nikoli. Njegovo ime je tudi na spomeniku tu v Podbrdu.

Ko so očeta odpeljali v taborišče, se je mama bala, da bodo odpeljali še nas. In potem ji je oče dal bombo, ji pokazal, kako se sproži, in rekel, da če slučajno pridejo Italijani, naj jo sproži, da bomo vsi šli v zrak in ne v taborišče. Leta kasneje, ko so to našo hišo podirali, da bi tam zgradili telovadnico, je mama povedala policiji za bombo. Do takrat pa nič.

Bomba je bila takrat še vedno dobra.

Manca Trampuš, 4. g

EKSKLUZIVNO

Mati poudarja: »Pojdite v borbo za svobodo!«

Zvezdnico svetovnega kova, feministko in ustanovno članico OPV (Organizacija za pomoč vojakom) Mater (55) lahko zadnje čase pogosto videvamo na televizijskih zastonih in predavanjih ter seminarjih z naslovom Za kaj živimo, kjer predava o vprašanju bivanja in skupaj s poslušalci ugotavlja, za kaj smo pripravljeni živeti in za kaj umreti.

Mater dveh sinov in hčere smo zalotili pri nakupovanju v ljubljanskem BTC-ju, kjer smo jo pocukali za rokav in povprašali, kaj si misli o množičnem uporu proti korupciji, ki je zadnje leto najaktualnejša tema v Sloveniji. »Mislim, da je upor neizogiben in se mora zgoditi. Stanje, v katerem živimo, se vedno bolj bliža katastrofi. Če ničesar ne ukrenemo, si bomo sami krivi za svojo pogubo ali še huje – za pogubo naslednjih generacij.« zatrjuje Mati. »Pomemben je preobrat. Vprašajmo se, za kaj smo pripravljeni umreti. Kaj smo pripravljeni žrtvovati za svobodo naroda, svojih družin in nenezadnje — nas samih? Pojdimo v boj! Bodimo brezobzirni, neusmiljeni, kot so oni do nas. V tej neusmiljenosti je usmiljenje, v tej brezobzirnosti dobrotà za nas.« je zaključila.

Smo se pripravljeni boriti? Pošljite nam svoje komentarje na mati@poglobljeno.si ali Facebook stran [Poglobljeno](#).

Za več informacij se udeležite Materinih predavanj vsak torek in petek ob 19. uri v Cankarjevem domu, natančneje v Gallusovi dvorani. Vstopnice lahko kupite v predprodaji na vseh prodajnih mestih na Petrolu in Eventimu ter eno uro pred začetkom predavanja na blagajni Cankarjevega doma. Po predavanjih se Mati posveti poslušalcem in je na voljo za kakršna koli vprašanja in svetovanje.

»Borite se proti velikim korporacijam, za pravičnejšo razdelitev vseh dobrin, proti izkoriščanju delavcev, proti brezposelnosti, za dostojnejše življenje, proti sodobnemu suženjstvu. Borite se za boljše življenje.«
 Ciril Zupančič, narodni heroj
 (Daša Bezjak, iz intervjuja s C. Zupančičem)

SREDNJA VZGOJITELJSKA ŠOLA IN GIMNAZIJA LJUBLJANA / DRAMSKO-GLEDALIŠKA SMER, VAS VABI NA VELIKO GLEDALIŠKO UPORIZITEV PO MOTIVIH DVEH DRAMSKIH BESEDIL: MATI KORAJŽA IN NJENI OTROCI BERTOLTA BRECHTA IN MATI MILETA KLOPČIČA, Z NASLOVOM

MATI MATI

V želji, da bi pohvalili naše otroke, uprizarjamo matere. Matere kot podobe dostojanstva človeka pred nasiljem družbe, poveljnikov, hipnih koristoljubnežev, pijavk in izdajalcev ... Matere kot klic po preobrazbi družbe, ki je osvobodilno dejanje. Matere v dveh različnih vojnah, bodisi v tridesetletni vojni med katoličani in protestanti bodisi v 2. svetovni vojni. Pri prvi zasledimo ironično opazko, da gre za drugačno vojno, ker je verska ... Za kakšno vojno gre pa v drugem primeru? Jo lahko že končno po brechtovsko potujimo, omogočimo razumsko distanco do dogodkov in oseb na odru ter si olajšamo dojemanje gledaliških naukov? Lahko postane material opazovanja, je svet spremenljiva družba in spremenljiva narava?

Za izhodišče letošnje uprizoritve smo vzeli dve dramski besedili, *Mati Korajža* in *njeni otraci* Bertolta Brechta (1939) in partizansko agitko *Mati* Mileta Klopčiča (1943). V besedilo Matere Korajže vstopajo kolektivno dijakinje in dijaki 1., 2. in 3. letnika dramsko-gledališke smeri in izstopajo iz njega, kot je predlagal Brecht, odklanjajo iluzijo resničnega življenja na odru, nizajo samostojne dogodke, odmaknjeni v eksotične kraje in čase, ne uprizarjajo tragičnosti, dogajanje prekinjajo s songi, da bi se gledalci lažje obranili čustvene reakcije na dogodke in ohranili razumsko distanco do njih. Brez sentimentalnosti, ta ničesar ne pove o nasilju, ki se dogaja v družbi, in o človeku, ki je žrtev tega nasilja, oblikuje 4. letnik dramsko-gledališke smeri besedilo Mati Mileta Klopčiča, ga uprizarja v kontekstu fenomena partizanskega gledališča na osvobojenih ozemljih, umetniških akcij znotraj okupirane Ljubljane, eruptivne umetniške sile, vznika slovenskega gledališča iz ničà, ki lahko postane vse.

Moja Dimec

Barbara Krajnc Avdič

MATI MATI ► Mentorstvo in režija: **Moja Dimec, Barbara Krajnc Avdič, Jure Novak** ► Mentorji za gib: **Sinja Ožbolt, Petra Pikalo, Dušan Teropšič** ► Glasba in pevsko vodstvo: **Matjaž Predanič in Alenka Bobek** ► Video projekcija: **Ana Čigon** ► Oblikovanje govora: **Barbara Žefran** ► Scenografija: **Irena Pivka** ► Kostumografija: **Urška Recer** ► Oblikovanje svetlobe: **Jure Novak, Gregor Mohorčič, Marko Levičnik** ► Urejanje gledališkega lista: **Andreja Kopač** ► Lektura: **Anka Dušej Blatnik** ► Fotografija: **Nada Žgank** ► Oblikovanje tiskovin: **Tanja Radež** ► Produkcija: **SVŠGL**, ravnatelj **Alojz Pluško**

Dvorana »28 a«, Kardeljeva ploščad 28 a, Ljubljana

Premiera: **sreda, 4. februarja 2015, ob 19.00** ► Ponovitve: **četrtek, 5. februarja 2015, ob 10.00, 13.30** ► **petek, 6. februarja 2015, ob 12.00 in 18.00** ► **četrtek, 12. februarja 2015, ob 13.30 in 18.00** ► **petek, 13. februarja 2015, ob 9.00 in 15.00** (skrajšano za informativni dan) ► **sobota, 14. februarja 2015, ob 9.00** (skrajšano za informativni dan)

Urednica: **Andreja Kopač** / Avtorice člankov: **Daša Bezjak, Anamika Bučar, Adrijana Bundalo, Doria Janša, Sonja Jerše, Kaya Kamenarič, Sara Košak, Ema Pipp, Sandra Požes, Vilma Lampe, Eva Lipovšek, Manca Trampuš, Manca Suhadolnik, Neža Verdonik** / Avtorice fotografij: **Adrijana Bundalo, Kaja Marion Ribnikar, Tia Okič** / Lektorica: **Anka Dušej Blatnik** / Oblikovanje: **Tanja Radež** / Zahvala: **Moja Dimec, Barbara Krajnc Avdič, Jure Novak, Anka Dušej Blatnik**

MISEL, KI NAM DAJE SMISEL

Čas med vojno. Čas velikih izgub, krvi, razpadajočih trupel, pomanjkanja, nesreče ... Čas, v katerem se je težko prebiti iz dneva v dan, in čas, ko težko iz vsakdana izvelčemo kaj, kar bi sploñ lahko označili za dobro.

S takim načinom življenja se bojujejo tudi **mati Korajža in njeni otroci**, ki skozi celotno zgodbo iščejo nekaj dobrega, nekaj koristnega, kar bi mogoče vsaj oni lahko naredili za svet, če jim ta ne omogoča tega. Tako se znajdejo na dveh straneh — ali naj se bojujejo za svoj prav, za svoja načela, torej poslušajo svoje srce — ali pamet, ki kriči, naj bodo vendar tiho, naj le mirno še naprej ždijo skriti, neopaženi, nepomembni, saj jih tako ali tako ne čaka prav lepa usoda. Ta bitka se dogaja **med otroki in materjo Korajžo**. Mati bo otroke seveda hotela zavarovati, jih odeti v zaščitniško kopreno, da obdržijo vsaj nekaj v tem krutem življenju — življenje samo namreč, nekaj dragocenejšega.

Ampak le kaj lahko zares dopoverno najstnikom, ki sledijo le svojim mislim in le redko poslušajo nasvete staršev? Ne prav veliko, kot se je izkazalo pri Korajžinih otrocih, saj so do konca drame vsi izpolnili svoje ideje, s tem pa se je izpolnila tudi njihova življenjska doba in tako so bridko zakorakali v smrt. Res je, mogoče je bilo vse brez smisla. Kaj so dobili v zameno za smrt? Za materine otožne oči, obup? Vse, kar je še imela poleg ubogega voza, se je naenkrat zrušilo v globok prepad, iz katerega nihče več ne more. Lahko bi gledali iz te perspektive ... A v teh dejanjih se lahko najde tudi nekaj dobrega, pozitivnega.

Elif je dokaz, da na svetu obstajata hrabrost in pogum, **Rjavček** dokazuje, da se lahko najde tudi nekaj poštenosti, pa čeprav se mu ne izide vse po načrtih. Največjo vrednost pa ima tukaj **Katrina**. Mala, drobna, zmedena deklica, ki ima polno glavo misli, a jih nikoli ne more izreči. Kretnje, solze, slabotni kriki in glasovi so vse njeno sporazumevanje in že skozi zgodbo se nam deklica, ki doživi izgubo obeh bratov, zasmili. Mogoče je rjo tako hitro doletela smrt, ker se je zgledovala po njima, hotela je biti dobra; mogoče, ker jo je prežemal obup nad takim življenjem in izgubami, da se je smrt zdela kot odrešitev, lahko pa bi bil tudi samo trenuten nagon ... Ne glede na vse pa je pomemben predvsem cilj, ki ga je dosegla: rešila je množico ljudi, ko je s svojim bobnanjem zbudila celotno mesto, preden bi ga vojaki napadli. In kljub **eni smrti je na tistem malem koščku zemlje zaradi nje ostalo veliko življenj**, ki bi sicer še isti večer, mogoče celo v isti uri, bila izgubljena.

Kaj pa naša mati? **Trdna ženica**, ki je vse življenje, ves čas vojne hladnokrvno sprejemala vse mogoče udarce življenja, ženica, ki je izgubila že vse svoje otroke, pa še vedno vztrajno vleče svoj voz naprej v upanju, da bo neke srečala svojega prvega sina. Oh, mati, nisi potočila niti ene solze, vedno se te je držal tisti resnobi obraz, ki je govoril: »Moram naprej, ne glede na vse, kar se zgodi! **Moram, moram, moram** ...« Vemo, da si imela rada svoje otroke, nekeje v svoji globoko skriti mehkobi srca, ki ti je v teh hemogočih razmerah še bilo, si jih celo oboževala. Bili so kot tvoji podaljšani udi, ki so se raztezali v svet, le da s svojo pametjo, ki jih je prehitro zanesla na temno stran. Ampak, ali nisi obenem ponosna nanje? Poglej, kaj so naredili dobrega za druge ljudi! Vsi so hoteli pomagati drugim, tvoja hčerka, mutasta Katrina, ki so ji govorili, da ni za nobeno rabo, je rešila množice ljudi. Da, poglej, kako dobra je bila tvoja mala družinica, ki se je toliko časa prebijala s tabo in se je razrasla na milijon različnih koncev sveta! Vsak je v sebi nosil nekaj posebnega, a v njihovih srcih je bilo le eno: **»Mati, rad te imam.«**

Naj te nosi ta najčudovitejša misel na svetu še naprej, Korajža. Tvoji otroci so bili kljub tvojemu zatiranju najčistejši, nedolžni in v svojem življenju so dosegli lastno zmago, ko so se izkazali, pa čeprav so to plačali z življenjem. Mar nisi hotela, da iz teh krutih trenutkov vojne odnesejo vsaj nekaj dobrega, pozitivnega? Je bilo življenje, kakršnega so živel, res toliko vredno? Veš, mogoče jim je tam v nebesih zdaj lepše. In nekoč se boste spet videli. Nekoč, nekeje, kjer bo življenje lepše in kjer bo vsak dan sijalo sonce.

Sandra Požes, 3. g

Predraga Korajža!

Hvala za čudovito razglednico iz Utrechta. Presrečna sem, da se vama je s kuharjem izteklo tako dobro. Tudi midva s polkovnikom sva si končno ustvarila dom. V Fichtelgebirgu sva si postavila hišo z vrtom in spomladi pričakujeva hčerkico. Ana, tako sem vesela, da sem se ozdravila vseh bolezni in po vseh letih, polnih ponižanja, končno zaživela lepo in polno življenje. Rada bi ti povedala, da sem hvaležna, da mi je višja sila namenila najino prijateljstvo, in da te kmalu obiščem. Pošiljam vama prsrčne pozdrave in prilagam klobuček, ki sem ga naredila zate. Prilagam pa tudi rdeče čevljičke. Prosim odnesi jih na Katrinin grob. Takoj ko bo mogoče, se oglasim na kozarčku žganja.

P. S. Je voz še vedno naprodaj?

Z ljubeznijo,

Yvette (Neža Verdonik, 3. g)

Mama, mogoče je to zadnja priložnost, da ti povem

Nekaj, kar ti želim povedati že nekaj časa. Od nekdaj si me vzgajala v poštenega fanta, zato sem svojo nalogo o varovanju blagajne vzel resno. Želim, da vojaki dobijo svojo plačo, tako je prav. Odločil sem se, da bom poskrbel, da se to zgodi. Vem, da ti moja odločitev ne bo všeč, ampak končno se prvič v življenju počutim pomembnega, prvič v življenju sam odločam o svoji usodi in usodi vojakov. Morda ne boš razumela, a povem ti, da mi ta naloga pomeni vse in jo želim zato dobro opraviti. Morda me to celo stane življenja, a res ne želim nič slabega. Rad bi ti pomagal in rad bi pomagal vojakom, in vedi, da te imam, ne glede na vse, še vedno rad, pa čeprav mi nikoli nisi pustila odločati o svojem življenju, vedno si ga ti vodila, nisi mi pustila nobene odgovornosti. Zakaj ne? Si mislila, da ne zmorem? Dokazal ti bom, da zmorem in da si me po krivici podcenjevala, pa četudi me to stane življenja. Pazi na Katrino, mama. **Rad te imam,** tvoj Rjavček (Sonja Jerše, 3. g)

Sedaj, ko sem v nebesih,

lahko končno spregovorim s tabo, kot sem si vedno želela spregovoriti. Sedaj ti lahko povem vse, kar sem ti vedno želela povedati. Lahko se izražam tako, da boš razumela. Želim ti povedati, mati, da si mi vedno vivala upanje. Ob tebi sem imela občutek varnosti, pa vendar sem si želela več od življenja. Tudi Elif in Rjavček sta želela več. Vsem trem si nudila oporo, omogočila preživetje in znosno življenje, a nisi nam mogla zagotoviti svobode. Želeli smo biti nekaj vredni, ti pa si nas ustavljala. Spomnim se, ko mi je Yvette pela pesem, kako naj se ne zaljubim, in razmišljala sem, ali je ljubezen res tako slaba. Zakaj so vsa ostala dekleta odhajala z vojaki, vojnimi heroji, vojnimi kuharji in polkovniki, jaz pa tega nisem smela? Zakaj Elifa nisi pustila v vojsko, čeprav je bil rojen vojak? Zakaj si se do Rjavčka obnašala, kot da je ničvreden in kot da je zanj bolje, da samo uboga tvoja ukaze? Sedaj vidim zakaj. Samo ščitila si nas. A takrat tega nisem razumela. Veš, v vsakem primeru bi umrli. Drugega nam ni preostalo. Edino vprašanje je bilo, kdaj bomo umrli. Tisti dan, naslednji dan, čez teden dni ali čez leto, morda čez pet. Naše življenje si želela podaljšati, nisi pa mogla razumeti, **da je nam pomembnejše, kaj v življenju dosežemo. Rada te imam.** Z ljubeznijo, tvoja Katrina. (Doria Janša, 3. g)

Draga mati Korajža!

Zakaj si svoja sinova in hčer zaprla v lupino, iz katere so lahko na svet le kukali in še to pod tvojim nadzorom? Več jim ni bilo dovoljeno. Če bi jim pustila, da bi odrasli v močne ljudi, bi se mogoče lahko sami rešili iz pasti, v katero so se ujeli, brez tvoje pomoči. Ti pa si želela prejemati njihovo ljubezen, ker je nikoli prej nisi zares okusila.

Želela si, da so popolnoma odvisni od tebe, zato si jih vzgajala tako, da so bili kljub svoji starosti nedorasli svojim letom. Kako žalostno, da jim nisi pustila svobodne poti, da se oblikujejo v ljudi, ki se znajo postaviti zase, in ne lutke svoje matere in drugih, ki so jim krojili življenje. Še nekaj bi te vprašala, Korajža.

Zakaj svojim otrokom nisi nikoli pokazala sebe, takšne kot si? Z vsemi tvojimi napakami in bolečimi razpokami v srcu. Vem, da si morala biti močna, mati svojih otrok, kot trgovka in ena od bork v bitki. Ampak. Vedno si se kazala v vsej svoji nedotakljivosti, vedno urejenih misli. Otroci te niso samo spoštovali, bali so se te. Verjetno so te imeli radi, kot ima vsak otrok rad svoje starše, ampak počutili so se utesnjeni, vladala si njihovim mladim življenjem. Če bi se postavila prednje kot ranljiva oseba, bi se drugače razumeli. Dobro je, da si močan pred svetom, ni pa dobro, če svojim otrokom ne pokažeš, kako resnično ranljiv si v svojem srcu. Da si jim enak, iz mesa in krvi pod kožo in da nisi močan sam po sebi, temveč te je življenje naredilo takega. Tvoji otroci so hoteli biti takšni kot ti. Bila si jim zgled. Pa jim ni uspelo zmagati na tej poti. In to zato, ker jim nikoli nisi pomagala na pot moči. Pred tvojimi očmi niso nikoli zablesteli, zato niso zablesteli niti pred očmi krutega sveta. Eva Lipovšek, 3. g

Draga mati Korajža,

ne poznava se, a jaz že dolgo spremljam tvoje življenje in do sedaj se mi je postavilo že marsikatero vprašanje. Ti in tvoji otroci ste preživel ž e marsikaj, težki časi pa, kot kaže, kar trajajo in se nečjeo končati. Veliko ljudi je moralo v preteklosti skozi vojne vihre. Zmeraj sem se spraševala, kako jim je v teh razmerah uspelo ohraniti zdravo pamet in predvsem živeti in ne obupati nad življenjem. Prišla sem do zaključka, da ljudje, tako kot vsa živa bitja na zemlji, **v osnovi težimo k preživetju**. Naša narava in instinkt nam omogočata, da se v vseh situacijah borimo za življenje. A ljudje smo med sabo različni. Nekateri so močnejši, drugi šibkejši, zato nekateri preživimo, drugi ne. Ti, mati, si primer močne ženske, ki jo življenje, ne glede na razmere, žene naprej. Uprla se boš vsem preprekam ter šla preko vseh ovir, pa četudi čez trupla svojih lastnih otrok. Tu se mi je postavilo vprašanje. Vsaka mati bi za svojega otroka dala življenje. V tvojem primeru pa so otroci del tebe, bojši se njihove izgube, a ne zato, ker bi jih ljubila, ampak preprosto zato, ker bi z njihovo izgubo izgubila tudi deček sebe.

Bi bila boljša mati, če bi živela v miru?

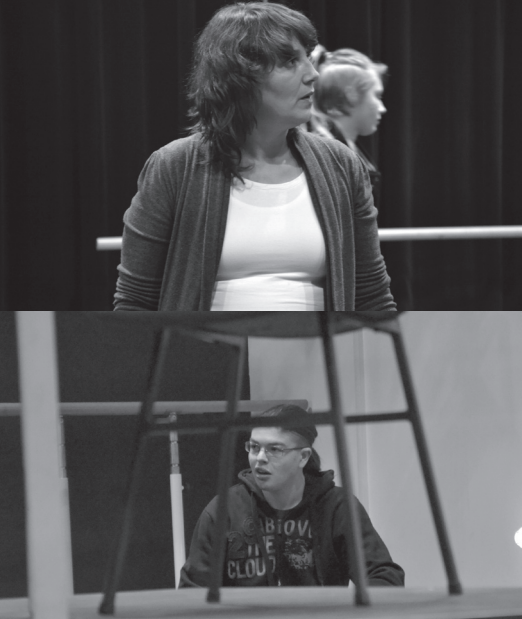
Vilma Lampe, 3. g

Draga Korajža!

Ne vem, zakaj ti pravijo Korajža. To ime bi se te po moje prijelo, če bi ga bila vredna v polnem pomenu, a ga nisi. Že res, da si iznajdljiva in pogumna ter da se prebiješ skozi vse ovire, ki so postavljene na tvoji dolgi poti. Uspešna si bila pri trgovanju, ne pa pri tem, kar je najpomembnejše, in to je biti dobra mati. Svojega starejšega sina si imela za pogumnega in močnega, vendar si mu branila vstopiti v vojsko, čeprav je imel vse vrline dobrega vojaka. Potrebovala si nekoga, ki bi ti vlek el voz, in ko si njega izgubila, ker se ti je uprl in po lastni volji odšel, sta ti ostala še dva otroka. Mlajši sin Rjavček je bil zate vedno neumen. Poniževala si ga in mu dajala občutek ničvrednosti. Ime si mu dala po konju, ker dobro vleče voz. Se ti zdi to pravično? Ko so mu v finskem regimentu zaupali blagajno in se je končno počutil vrednega in spoštovanega, je bil za to pripravljen umreti. Umreti za občutek, ki mu ga ti nikoli nisi dala. Ostala ti je še hči. Tudi ona je dobro vlekla voz in je bila uporabna za točajskim pultom. Zakaj ji nikoli nisi namenila lepe besede, se je nežno dotaknila ali ji počesala las? Ker si poznala njeno temno preteklost in razlog, zakaj je mutasta. In veš, da si bila za to kriva ti! Včasih si jo težko pogledala, ker si se čutila krivo. To te je vsaj naredilo človeka. Lažje ti je bilo, da ni govorila, saj ti tako ni mogla povedati, da je prizadeta zato, ker si pustila, da so jo tvoji možje zlorabljali in posiljevali. Lahko pa ti je to pokazala z dejanji in grdimi pogledi, ki si si jih zaslužila. In ko si vse tri izgubila, ker so se uprli tvojemu dušечemu materinstvu, si šla naprej s svojim vozom v neznano. Nisi imela druge izbire, če si hotela živeti. To razumem. Nikoli pa ne bom razumela, zakaj jih nisi imela rada.

Ali si jih imela rada?

Adrijana Bundalo, 3. g

PRIČEVANJA

Izbrala in uredila: Kaya Kamenarič

Aleksander Valič: SREČA

Si morete misliti, kako nas je sreča varovala! Malo pred Mariborom gremo dol iz gozda. Pod nami pa glavna cesta, ki je šla skozi Maribor v Nemčijo. In pridemo skoraj dol, vidimo tisto cesto, na oni strani pa majhnega fantiča, ki je bil mogoče star 10, 11 let, kako dviga roko in z njo miga. In jaz postanem pozoren in ustavim skupino, ki sem jo imel. Tam šest do osem nas je bilo. Največ je bilo deklet, pa trije fantje še. In se ustavim in vprašam, kaj pa je to. Nenadoma gre cela nemška vojska mimo. Ta deček! Kako je bil tja poslan, kaj je premišljeval, ko je nas zagledal, kdo mu je povedal, da je vedel, koga zdaj rešuje. In ko so šli Nemci čez, smo šli še mi na ono stran čez cesto, pa na ono stran okoli doma pa gor nad gledališčem. Umaknili smo se zadnji trenutek. Tisti trenutek, ko gre po drugi poti navzdol na Avstrijsko, gre pa druga skupina nemške vojske.

(Vir: Intervju z Aleksandrom Valičem)

Marinka Petrič: BON GIORNO

Pred vojno smo vedno, preden se je pouk začel, molili. Ko so pa Italijani prišli, smo morali vstati pa narediti bongiorno, nismo nič več molili. Učili so nas v glavnem vse po italijansko, nič slovensko. Pol je pa še en drug učitelj prišel in nas je hodil učiti. Ampak nas ni nič učil, samo kakšno pesem smo zapeli, pa tisto hrano, kar so otroci prinesli s kmetov, je pobral pa odnesel v Ljubljano. Ker, veste, je bila kriza za hrano. In potem so tudi tisti otroci, ki so kaj prinesli, boljše ocene dobili. Haha, saj znali smo pa vsi enako, saj se nismo nič dosti učili.

(Vir: Manca Suhadolnik, material iz seminarske naloge. Beg iz Gonarsa, Ljubljana, December 2014)

Jože Petrič: ČE JE ŠLA KRAVA ČEZ CESTO NAROB E, JE BILO ŽE HUDO!

1941 leta so naredili vaške odbore, vaške zaščit e in pa ravnalno sodišče. Če so bili ljudje med sabo skregani, so tiste ljudi dobili skupaj in so se pogovorili. So si morali v roko seči in reči, da ne bodo več. Ker če je bil kdo na kakšnega jezen, bi lahko sosed a prijavil pa bi ga Italijani zaprli. Na planini sta bila ravno tako dva skregana. Dva kmeta sta bila sprta do smrti! Pa so ju tudi potem pobotali, da sta bila prijatelja, sta si v roke segla in tako naprej. Skregana sta bila pa za vsako malenkost. Če je že samo krava šla čez cesto narobe, je bilo že hudo. Ali pa če je kakšen malo travo pomešal, je bilo spet hudo. Ali če so otroci na češnje prišli, pa so se spet kregali, zakaj? Ker so prišli na češnje.

(Vir: Manca Suhadolnik, material iz seminarske naloge. Beg iz Gonarsa, Ljubljana, December 2014)

Jože Petrič: KJE SO PARTIZANI?

Tisti, ki so šli v gozd, so ostali živi, tiste, ki pa so ostali doma, so postrelili.

Ko so nas ujeli, so me vprašali,

kje so partizani, pa sem rekel,

da nisem nikjer nobenega videl.

Takrat me je usekal čez nos, da se mi je kri ulila.

Ko se je razjezil, me je stisnil za vrat in vrgel na tla.

Slekel mi je hlače, vzel bič v roke in me prebičal.

Potem sem pa spet vstal in me je zopet vprašal,

kje so partizani.

Pa sem rekel, da ne vem.

Me je spet usekal po hrbtu dvakrat.

Tolmač mi je rekel, da naj povem, kar vem,

če ne, me bodo ustrelili. Postavili so me ob zid,

mi zavezali oči.

Gor so pa že trije stali s puškami, da bi me ustrelili.

Jaz sem pa zagrabil ruto, pa jo vrgel dol po bregu.

To ga je razjezilo in je šel dol po ruto.

Naenkrat je prišel Viktor, en Italijan, ki je znal dobro slovensko.

Je po jajca k nam hodil.

In je rekel, da smo njegovi prijatelji,

naj nas spustijo.

In so tudi nas.

(Vir: Manca Suhadolnik, gradivo iz seminarske naloge. Beg iz Gonarsa, Ljubljana, December 2014)

KAKO SE JE SONJA PIPP SPOZNALA Z GLEDALIŠČEM

Moja babi, Sonja Pipp, ni bila neposredno povezana s partizanskim gledališčem. Kljub temu se je z gledališčem spoznala ob koncu vojne. Hodila je v šolo k uršulinkam (današnja gimnazija Jožeta Plečnika). Tam je spoznala Majdo Potokar, ki je bila njena sošolka. Nekega popoldneva je šla k njej na obisk in je Majdin oče, igralec Janez Potokar, rekel, da potrebujejo dve deketi za predstavo v Drami. Obe sta bili navdušeni. Tako je moja babi začela nastopati. Večkrat so jo uporabili kot statistko. Kot pravi, nikoli ni imela glavne vloge, vendar jo je že osrečilo, če se je sprehodila čez oder in povedala kakšen stavek. Spoznala je veliko ljudi in navdušena je bila, ker je lahko vstopila v Dramo pri stranskem vходу.

Kako si spoznala Ivanko Mežan?

Ivanke Mežan nisem poznala prav dobro. Bolje sem poznala Majdo Potokar, saj je bila moja najboljša prijateljica. Ivanka je nekaj let starejša od mene in sva se spoznali šele v Drami. Zelo sem jo spoštovala in sem bila zelo vesela, če sva se imeli priložnost pogovarjati. Ivanka in Majda sta še naprej vztrajali v igralstvu in postali dobri igralki, jaz pa sem to počela samo za hobi in nisem nadaljevala.

Kako je bilo med vojno?

Med vojno je bilo zelo težko. Ni bilo hrane. Jaz sem imela doma v banji kozo Bibo kar nekaj let. Med vojno sta jo starša morala zaklati, da smo lahko jedli. Meni pa sta rekla, da je ušla. Tako sem jedla svojo kozo, ne da bi vedela, kaj jem. Ko je bilo konec vojne, sta mi povedala, da sta jo morala zaklati. Bila sem zelo jezna. Bil je tudi vpliv Italijanov, če ni bilo hrane, smo jedli mačke. Grozno.

Se spominjaš česa dobrega med vojno?

Spomnim se, da sem se lahko učila francoščino. Še danes jo znam. V naši ulici v Rožni dolini je bilo veliko umetnikov. Bil je tudi nek pianist in sem ga lahko velikokrat prišla poslušat. Pri našem sosedu, profesorju Hribarju, smo se poleti otroci lahko kopali. Najbolj pa sem seveda uživala ob druženju z Majdo.